

Економова О.С.,

старший викладач

кафедри інструментально-виконавської майстерності

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

Інтеграція дисциплін музично-виконавського циклу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва

У статті розкрито сутність інтеграції дисциплін музично-виконавського циклу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, висвітлено зміст професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, визначено підходи до освітнього процесу шляхом інтеграції предметів музично-виконавського циклу у професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: інтеграція, дисципліни музично-виконавського циклу, професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

Экономова О.С.

Интеграция дисциплин музыкально-исполнительского цикла в профессиональной подготовке будущих учителей музыкального искусства

В статье раскрыта сущность интеграции дисциплин музыкально-исполнительского цикла в профессиональной подготовке будущих учителей музыкального искусства, освещено содержание профессиональной подготовки будущего учителя музыкального искусства, определены подходы к образовательному процессу путем интеграции предметов музыкально-исполнительского цикла в профессиональную подготовку будущих учителей музыкального искусства.

Ключевые слова: интеграция, дисциплины музыкально-исполнительского цикла, профессиональная подготовка будущих учителей музыкального искусства.

Ekonomova O.S.

Integration of Music-Performing Cycle of Disciplines into Future Music Teachers Professional Training

The article reveals the essence of integrating the music-performing cycle disciplines in the process of future music teacher training. Meaningful learning and productive use are possible only when the whole system of knowledge is based on integrated connections and determines the real requirements of the educational process. The challenge of using integrated forms and methods of training is inclusion of all participants into a single process of obtaining and learning. They can be divided into three types: the spiritual and ideological (or theme) type of integration is carried out on themes, that are common to all types of arts; aesthetic and art criticism, which are based on the use of related concepts and categories for different types of arts; comprehensive view of integration.

Integration of the of music-performing cycle of disciplines into future music teacher training process provides the basis for their professionalism by synthesis of professionally instrumental and psychological-pedagogical knowledge, their personal understanding as well as the development of skills to design outcome musical and educational activities and to carry out its reflexive correction based on emotional comprehension of the artistic content of musical works at individual classes in the class of musical instrument and singing. Students should develop relevant professional skills, which provide ability to see and solve problems of their own performing self-development and future students development. It will give students the opportunity to realize themselves as professionals able to self-development on the basis of their own professional features.

Key words: integration, music-performing cycle of disciplines, future music teachers, professional training.

Постановка проблеми. Одним з аспектів демократичних перетворень, які відбуваються у нашому суспільстві, є гуманізація всіх сфер життя, суспільних відносин, що передбачає підвищення духовної культури людини, розвиток її творчого потенціалу. Сьогодні вимагає реформування системи вищої музичної освіти у напрямку забезпечення умов для самореалізації вчителів нової формації, які будуть не ретрансляторами певної суми знань, умінь та навичок, а сформується як творчі особистості. Актуальність порушеної у статті проблеми зумовлена саме завданнями модернізації системи сучасної мистецької освіти України, що потребує впровадження в освітній процес ефективних форм і методів навчання студентів.

Створення умов для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є одним з основних завдань розвитку вищої мистецької освіти, що передбачає активне впровадження інтегративних методів навчання в освітній процес. У цьому контексті доцільним є застосування інтегративних форм та методів у взаємодії дисциплін музично-виконавського циклу, а саме: визнання значущості не лише змісту навчального матеріалу, а й логічних зв'язків між його елементами; формування у студентів цілісної системи знань з музичного мистецтва; застосування адекватних змісту форм, методів і засобів навчання; розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього учителя музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різні аспекти інтегративних процесів в освітньому процесі вищих мистецьких навчальних закладів знайшли відображення у наукових працях Н. Гуральник, Н. Згурської, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Щолокової та інших дослідників. Аналіз наукових праць засвідчив, що в сучасних дослідженнях недостають представлені розробки, спрямовані на створення ефективних методик підвищення якості підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі інтеграційної взаємодії дисциплін музично-виконавського циклу, що й зумовило вибір теми даної статті.

Метою даної статті є обґрунтування доцільності використання інтеграції дисциплін музично-виконавського циклу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Завдання статті: схарактеризувати процес підготовки майбутнього фахівця в системі сучасної мистецької освіти; розкрити специфіку інтеграції дисциплін музично-виконавського циклу у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва; запропонувати інтегровані форми та методи навчання студентів.

Вклад основного матеріалу. Сучасний етап переходу до інноваційної вищої освіти

передбачає більш активну інтеграцію освітнього процесу і наукового пошуку, зокрема використання не тільки нових наукових знань, але й залучення студентів до творчого пошуку в професійній діяльності. При формуванні готовності вчителя до професійної діяльності з використанням інтегрованих форм навчання, на думку О. Виговської, «вчитель у творчій педагогічній діяльності не лише створює умови для розвитку своїх вихованців, але й виявляє себе як саморозвивальна особистість, яка реалізує головне право людини бути вільною, свідомою, здатною до будь-яких змін у власній педагогічній діяльності» [3, 70].

Повноцінне засвоєння знань і плідне їх використання можливе лише в тому випадку, коли вся система знань, які здобуває майбутній вчитель музичного мистецтва, ґрунтується на інтегрованих зв'язках і визначається реальними вимогами освітнього процесу. Завдання використання інтегрованих форм та методів навчання полягають у включенні всіх учасників в єдиний процес здобуття та засвоєння знань. Умовно їх можна поділити на три види: духовно-світоглядний (або тематичний) вид інтеграції, що здійснюється на тематизмі, який є спільним для всіх видів мистецтва; естетико-мистецтвознавчий, що здійснюється на основі застосування споріднених понять і категорій для різних видів мистецтва; комплексний вид інтеграції [3, 2–6].

Сам процес підготовки майбутнього фахівця в системі сучасної мистецької освіти уже за своєю суттю є інтегрованим, адже він представлений у єдності таких компонентів: зміст навчальних програм із суміжних дисциплін; загальнодидактичні підходи, що забезпечують засвоєння знань; специфічні особливості різних видів виконавської діяльності (інструментальної, вокальної, диригентської) тощо.

Інтеграція мистецтв — перспективний і навіть необхідний підхід в сучасній педагогіці [5, 8]. Так, Г. Шевченко зазначає: «Встановлюючи міжпредметні зв'язки, педагогам необхідно скординувати навчальну роботу з літератури, музики, образотворчого мистецтва таким чином, щоб кожна навчальна дисципліна логічно продовжувала розв'язання однієї загальної для всіх дисциплін пізнавальної задачі» [11]. У цьому випадку розкриваються нові можливості для комплексного пізнання мистецтва.

Інтеграція дисциплін музично-виконавського циклу у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва закладає основи їхнього професіоналізму за рахунок синтезу фахово-інструментальних та психолого-педагогічних знань, їх особистісного осмислення, а також розвитку умінь проектувати результат музично-педагогічної діяльності та здійснювати її рефлексивну корекцію на основі емоційного осягнення художнього змісту музичних творів на індивідуальних

заняттях у класі з основного музичного інструмента, вокалу. У студентів мають сформуватися відповідні професійні вміння, комплекс яких передбачає здатність бачити і вирішувати проблеми власного виконавського саморозвитку та розвитку майбутніх учнів. Це надасть можливість студентів усвідомити себе як фахівця, здатного до самореалізації на основі властивих саме йому професійних рис.

У вищих мистецьких навчальних закладах застосовуються форми інтегративних занять як внутрішньокафедральної, так і міжкафедральної інтеграції (спеціальне фортепіано, вокал, диригування, мультимедійні технології). Відповідно до концепції використання інтегрованих форм навчання робота зі студентами має відбуватися за умов, наближених до професійної діяльності, в єдності теорії і практики (моделювання фрагментів занять, розв'язання педагогічно-виконавських завдань, самоаналіз, самооцінка).

При підготовці вимог до складання заліку необхідно враховувати особливості майбутньої практичної діяльності студентів: вони мають грати на музичних інструментах, співати, диригувати, аналізувати, оцінювати. У процесі складання заліку студент проводить вступну бесіду, співає, диригує, грає на музичних інструментах, аналізує та оцінює свою роботу, а також роботу своїх однокурсників. Використання критеріїв оцінювання якості виступу дає можливість сприяти вибору стратегії поведінки в ситуаціях художньо-комунікативної взаємодії; аналізувати, оцінювати, коригувати вихідні установки; своєчасно діагностувати й прогнозувати розвиток професійних якостей особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Підготовка до академічних концертів на заняттях з постановки голосу, диригування, основного музичного інструмента відбувається із застосуванням інтегративних методів та прийомів навчання. У ході вивчення основного та шкільного педагогічного репертуару студенти разом

із викладачем обговорюють такі моменти: вступне слово до музичного твору, який буде виконувати студент (враховуючи вік дітей, їхню музичну підготовку, час, відведений на вивчення твору), перелік питань, на які мають дати відповідь діти після прослуховування твору. Таким чином, студенти опановують три профільні спеціальності в контексті педагогічного спілкування. У зміст такого комплексного академічного концерту закладені картки критеріїв, за допомогою яких студенти аналізують та оцінюють виступи своїх товаришів. Отже, зміст академічних комплексних концертів передбачає виконання інструментальних та вокальних творів, диригування, бесіду, вступне слово, аналіз і самоаналіз виконання, оцінку та самооцінку.

До змісту професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва можна віднести:

- розвиток умінь виконання творів різних стилів і форм (інструментальних, вокальних тощо);
- формування здатності відтворювати художній образ музичного твору адекватно до нотного тексту;
- розвиток навичок самостійної роботи над музичним твором;
- набуття знань з музичного шкільного репертуару.

Формування особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва проходить як в індивідуальній, так і в колективній формах. Обговорення виступів студентів після концертів, конкурсів — все це формує критичну оцінку та самооцінку, музичний смак, професійну культуру, зацікавленість у майбутній педагогічній діяльності.

Висновки. Отже, інтеграція дисциплін музично-виконавського циклу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва закладає основи їхнього професіоналізму за рахунок синтезу фахово-інструментальних та психолого-педагогічних знань, їх особистісного осмислення, а також розвитку умінь проектувати результат музично-педагогічної діяльності.

ДЖЕРЕЛА

1. Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / Е.В. Бондаревская // Педагогика. — 1990. — № 3. — С. 37–43.
2. Винокурова Н.К. Один из подходов к реализации принципа интегративности в обучении / Н.К. Винокурова, О.В. Еписеева // Дидакт. — 1999. — № 4 (31). — 97 с.
3. Виговська О.І. Експериментально-теоретичне обґрунтування концепції творчого потенціалу вчителя / О.І. Виговська // Наукові записки : зб. наук. пр. — К. : НПУ, 1998. — Вип. 4 — С. 70–74.
4. Гуральник Н.П. Теоретичні аспекти формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя музики / Н.П. Гуральник // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. пр. — К., 2003. — Вип. 4. — С. 17–20.
5. Кондрашова Л.В. Формирование творческого стиля деятельности будущего молодого учителя / Л.В. Кондрашова // Педагогические науки : зб. наук. пр. — Херсон, 1999. — Вип. 12. — С. 8–14.
6. Лобейко Ю.А. Дидактические основы творческого развития и саморазвития педагога / Ю.А. Лобейко. — М. : АПКИПРО Минообразования РФ, 1999. — 147 с.

7. Лисіна Н.І. Взаємодія музики і літератури в художньому вихованні студентів-музикантів / Н.І. Лисіна // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. пр. — К., 2003. — Вип. 4. — С. 161–165.
8. Лукіна Т.П. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т.П. Лукіна. — К., 2006. — С. 36–71.
9. Олексюк О.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості / О.М. Олексюк, М.М. Ткач // Сфера музичного мистецтва : навч. посіб. — К. : Знання України, 2004. — 264 с.
10. Падалка Г.М. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителя музики / Г.М. Падалка // Теорія і методика мистецької освіти. — К. : НПУ, 2006. — Вип. 1. — 12 с.
11. Система моніторингу та оцінювання якості освіти / за ред. І. Булах. — К., 2001. — 63 с.
12. Шевченко Г.П. Взаємодія мистецтв в естетичному вихованні підлітків / Г.П. Шевченко. — К., 1981. — 20 с.
13. Рудницька О.П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб. / О.П. Рудницька. — Т. : Богдан, 2002. — 270 с.
14. Смансер А.П. Педагогічні умови самореалізації майбутнього спеціаліста в процесі навчання / А.П. Смансер // Педагогіка вищої і середньої школи : зб. наук. пр. — Кривий Ріг, 2004. — № 8. — 29 с.